

УДК 81'366.54 [811.161.2+811.161.3]
DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.2.2021.246066>

Ольга Заневич* , Мирослава Гнатюк**

ЗАПЕРЕЧНІ ДІЕСЛІВНІ КОНСТРУКЦІЇ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ: УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКІ ПАРАЛЕЛІ

У статті на матеріалі текстів пам'яток української мови XVI – першої половини XVII ст. та досліджень пам'яток старобілоруської мови простежено в діахронному аспекті використання відмінкових форм у заперечних дієслівних конструкціях; проаналізовано їхнє функціонування в сучасній українській та білоруській мовах. Установлено, що в пам'ятках української мови знахідний відмінок поступається родовому; у сучасній українській мові нормативним є родовий, хоч наявні взаємозаміни акузатива та генітива. У старобілоруській мові був родовий, але допускався знахідний або акузатив і генітив одночасно; у сучасній білоруській мові можливий і родовий, і знахідний відмінки або лише родовий.

Ключові слова: заперечні дієслівні конструкції, родовий відмінок, знахідний відмінок, генітив, акузатив, пам'ятка мови, українська мова, білоруська мова.

Zanevych Olha, Hnatyuk Myroslava. Negative constructions in theory and practice: Ukrainian-Belarusian parallels.

In the article the material of monumental texts of the Ukrainian language of the 16th – the first half of the 17th century (business documents, artistic, polemical, chronicle, scientific and confessional literature) and the studied monuments of the Old Belarusian language are studied the diachronic aspect of the use of case forms (generic or accusative) in negative verb constructions; their functioning in modern Ukrainian and Belarusian languages is analyzed.

It has been revealed that in the monuments of the Ukrainian language of the specified period the accusative case in denial is inferior to the generic one. The use of certain syntactic models (parallel use of genitive and accusative forms in the pre- and postposition) was determined by the general style and place of writing the monuments. In studies of monuments of the Old Belarusian language in this position the genitive was fixed, and sometimes in negative constructions the accusative and the genitive were allowed at the same time.

In the linguistics of the 20th – early 21st century philologists have repeatedly drawn attention to the peculiarities of the use of genitive and accusative cases in negative constructions both on the All-Slavic background and on the material of individual languages.

Synchronously, it has been revealed that in the modern Ukrainian language the *literary norm* in negative constructions is the use of **the genitive case instead of the accusative**. However, there is no noticeable tendency to replace the accusative and the genitive in verbs with a negative participle *not*, as there are many cases of using the possessive case in literature and in everyday speech. On the other hand, there is no unanimity in the grammars of the modern Belarusian language on this issue: some scholars believe that both generic and possessive cases are possible in negative constructions, while others believe that only generic is possible. However, from a sample of analyzed works of Belarusian writers of the twentieth century, artistic and journalistic posts, as well as conversational style records, it can be argued that there are only a few cases of use of the accusative case, in particular in proverbs and sayings, and only the genitive is dominant in the negative constructions.

Keywords: negative verb constructions, genitive case, possessive case, genitive, accusative, language monument, Ukrainian language, Belarusian language.

У мовознавстві XX – початку XXI ст. лінгвісти неодноразово звертали увагу на особливості вживання родового та знахідного відмінків у заперечних конструкціях як на загальнослов'янському тлі, так і на матеріалі окремих мов

* Ольга Заневич, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, Україна); e-mail: olgazanevych@gmail.com.

** Мирослава Гнатюк, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна); e-mail: mur_vas@ukr.net.

[Вихованець 1971; Зарудняк 1962, с. 119–137; Станишева 1966; Івановий 2007]. Пропонована розвідка стосується розгляду цього питання в українській та білоруській мовах.

При запереченні в українських пам'ятках ділового жанру XIV–XVII ст. керування «допускало обидва варіанти – знахідний та родовий відмінок – і, здається, без будь-якої переваги того чи іншого з них. Порядок слів мало впливав на диференціацію відмінків» [Зарудняк 1962, с. 133]. У текстах пам'яток української мови XVI–XVII ст. (ділових документах, художній, полемічній, літописній, науковій та конфесійній літературі) виявлено:

1) родовий/знахідний при особовому дієслові із запереченням: *вѣры не здѣравили, книгъ... не знищевали* (Львів, поч. XVII ст.) [Крон.¹, с. 157 зв.]; *А та(к) талант свой не закопуѣ в землю* (XVI ст.) [УЄ № 29519, с. 219]; *коли вы ты(х) знаме(н) свои(х) с того сосо(н)я не вытешете... тогды... заплатите вины* (Овруч, 1513) [ЦДІАК 220, 1, с. 4]; *и слуга его... водою ш(т)лива(л) мя а гды мя оживили. поволо(к) мя еще... а гды мя привели до с(т)рятина, ш(т)ць вл(д)ка ве(р)гь ся на мене рѣкою и ко(с)туро(м) свои(м) в лице мало мя не проколо(л)* (Гологори, XVI ст.) [ЛНБ 4, 1136, 35, с. 1 зв.]; *которые тыхъ поль пахати не будутъ, тыи десетины давати не повинни* (Вільна, 1546) [АрхЮЗР 8/V, с. 42]; *абы тот ставъ свищовский млына не подтопил и спусту ставу Дублянскому ничего не зашкодил, коли его будет спущати* (Свищів, 1553) [АрхЮЗР 8/VI, с. 30]; *а водѣ те(ж) маеть та(к) де(р)жати якобы ве(р)хнего млына не затопити* (1566) [ВЛС, с. 82]; *на(и)миты для широкости шны(х) ту(т) име(н) не вписуючи пере(д) чернски(м) служебнико(м) и посла(н)цо(м) пана его мл(с)ти сознава(ли) и све(т)чили* (Володимир, 1567) [ЦДІАК 28, 1, 2, с. 58]; *теж взявши твоя мил. оный лист, подписал свое имя на исподе, в чом твою мил. пан Романовский навпоминал, абыс оного листу княжати его милости не малевал, але его в целости... вернул* (Володимир, 1575) [АрхЮЗР 8/VI, с. 432]; *не запалюють тежъ свечи и не крыють ее подь спудъ* (Вільна, 1599) [Ант., с. 643]; *не пасемо вѣры вашой* (1603) [Пит., с. 103]; *Забѣгли они митрополитѣ, абы не збыралъ собору* (Львів, 1605–1606) [Перест., с. 29]; *толко бы вилий через то целый днь постѣ в^д днь сѣботный не заживали* (Острог, 1598) [Ист. фл. син., с. 46]; *собѣ до Христа врата не затворяй* (к. XVI ст.) [Укр. п., с. 78]; *Также и Марія не умивала водою ногы Христовы* (XVI ст.) [НС, с. 42];

2) родовий/знахідний при інфінітиві, що є компонентом складеного двочленного присудка із заперечною часткою *не*: *подданымъ дей нашимъ того вживати, поль орати, пахати... не допускають* (Луцьк, 1565) [АрхЮЗР 6/I, с. 53]; *гать ставу замкового гатити... не хочуть* (1613) [АрхЮЗР 8/V, с. 386]; *быдла и швец подданым своимъ не велел тамъ паствити* (Краків, 1539) [AS IV, с. 194–195]; *рыбы наши люди в ставкѣ не мають ловити* (Звиняча, 1549) [AS VI, с. 97]; *не смееть жадень имени своего написати* (1600) [ЦНБ 476 П/1736, с. 46 зв.]; *который дей слуга тутъ же на церковь зо мною утекъ, и не могучи дей насѣ добыти, ходъ отъ церкви откинули и насѣ тутъ замкнули* (Луцьк, 1597) [АрхЮЗР I/VI, с. 164]; *никоторое переказы сами через себе... бояр своих делати... не маем* (Горохів, 1593) [ПККДА I–2, с. 59]; *вувць его безъ Божого слобожѣчя погубити не мусь* (XVI ст.) [НС, с. 69]; *а Вызна(н)е Блгч(с)тіа, ани бѣси, ани иное которое створеня звалчити не мигѣтъ* (Київ, 1625) [Злат. Н.,

¹ Повні назви пам'яток української мови XVI – першої половини XVII ст. див. за виданням: Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. Список використаних джерел / уклад.: Д. Гринчишин, М. Чікало. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 1994. 328 с.

с. 130]; до такої невстыдливости пришла ижъ в божницы апполиново(и) *слоу(п) венеры вшете(ч)ной з' злота щирого валити... не встыдаласа* (поч. XVI ст.) [Проп. р., с. 291 зв.]; *Безбожнаа лахеси и тысь его нити не хотѣла до кон'ца статечнѣ добити* (Вільна, 1620) [Лям. К., с. 5]; *не вонтпи(л) бѣ породо(к) ихъ переложити абы шбѣтницѣ оуказаль* (поч. XVII ст.) [Проп. р., с. 143];

3) родовий/знахідний при безособових формах на *-но, -то* із запереченням: *ано и мухи бѣдноє не задавлено!* (Вільна, 1599) [Ант., с. 919]; *ворота добрыє наредити и того всего, што не добудовано, доробити и кгонтами побити* (1577) [AS VI, с. 84]; *не смѣт жаден имене своего в книжках своих написати, абы его не поткало, якъ Стефана попа, которого в луцкой рѣцѣ утоплено, иж против вас стояти обещалься* (Львів, 1605–1606) [Перест., с. 45]; *Колоде(з) в замѣкѣ почато и по(л) б сажьна выбито в скале во(ды) не добито* (1552) [ОВін. з., с. 130 зв.]; *Константи(н) заказа(л) бы(л) ... тако(ж) в' жидо(в),... Абы ни едіного крижовою смертію не трачено* (Львів, поч. XVII ст.) [Крон., с. 38]; *увесь будынокъ, што не допалено розобраный ажъ до счату* (Луцьк, 1649) [АрхЮЗР 3/IV, с. 158];

4) родовий при інфінітиві, що залежить від особового дієслова із заперечною часткою *не*: *ино мы тобѣ очевиство розказали, ... абы еси дворищѣ и выгоновѣ ихъ пахати не давалъ* (Вільна, 1523) [АЮЗР II, с. 132]; *я для него всего мѣста выстинать не кажу* (Житомир, 1640) [АрхЮЗР 6/I, с. 528]; *тыи школичный боаре, чии земли емѣ завель князь Сонкгѣшковичъ, не дають земель своихъ князю Роговицкомѣ пахати и сеножатей косити* (Краків, 1510) [AS III, с. 72];

5) родовий при інфінітиві, що залежить від особового дієслова без частки *не*, що означає заперечення: *поданымъ дей нашимъ того вживати, поль орати, пахати ... забороняють* (Луцьк, 1565) [АрхЮЗР 6/I, с. 53]; *а швса ... мне пожати и его звести, яко моего вла(ст)ного, заборони(л)* (Житомир, 1584) [АЖМУ, с. 97]); *законъ Божій ... людемъ духовнымъ..., усовѣ голити заказаль* (Київ, 1621) [Коп. Пал., с. 794];

6) знахідний при інфінітиві, що є компонентом складеного тричленного присудка із заперечною часткою *не*: *сриккое згор'ше(н)е // жаднымъ ин'шимъ способомъ не мижеть быти заглажено* (Дермань, 1605) [Мел. Л., с. 42 зв. – 43] (див. детально: [Заневич 2015]).

Отже, у пам'ятках української мови вказаного періоду засвідчено, що знахідний відмінок при запереченні поступається родовому, а використання певних синтаксичних моделей (паралельне вживання форм генітива й акузатива у пре- і постпозиції) було зумовлено загалом стилем і місцем написання пам'яток [Заневич 2015, с. 222–226].

У дослідженнях же пам'яток старобілоруської мови, у студіях Є. Карського зокрема, із-поміж значень генітива виокремлено родовий частковий (*genetivus partitivus*), родовий часу, родовий замість знахідного та родовий аблятивний при дієсловах перехідних із запереченням [Карский 1956, с. 390–396], причому іноді в заперечних конструкціях допускався знахідний або акузатив і генітив одночасно [Карский 1956, с. 409–410].

У сучасному українському мовознавстві усталилася думка, що вживання знахідного відмінка в заперечних реченнях залежить від:

- лексичного значення іменника – назви конкретних предметів мають більшу схильність, аніж абстрактні поняття, виступати у формі акузатива;

- семантики опорного дієслова – сполучуваність із акузативом найбільш властива дієсловам фізичної дії, до прикладу: *Мати й бабуся не схвалювали цієї моєї витівки* (Р. в.) (Сміл.) – *неситий не виоре на дні моря поле* (З. в.) (Т. Ш.) [Вихованець 1971, с. 20; Леон. СУЛММ 1983, с. 67–68 та ін.].

Дослідники стверджують, що на функціонування знахідного відмінка при заперечних перехідних дієсловах мають вплив структурно-граматичні особливості речення. Акузатив, зокрема, вживають:

- коли, окрім прямого додатка, є ще й інші, часто з означеннями: *Ніколи не вважав оригінальність самоціллю* (М. Р.); *Не нагородує материнським молоком недолю* (Л. У.);
- коли об'єкт залежить від заперечного дієслова і від дієслова без заперечення: *Хтось ... не говорить, а виспівує казку про колобка* (Ст.);
- коли є речення з модальним та експресивним забарвленням (речення наказові, питальні, окличні тощо): *О, ти не перейдеш межу* (Д. П.);
- у підрядних реченнях, де частка *не* втрачає заперечне значення і стає підсилювальною: *Скільки не кликали Гафійку їсти, вона не ввійшла* (М. К.);
- де наявні слова, що послаблюють заперечення (*мало, трохи, ледве*): *Трохи не загубив люльку* (С. В.);
- у реченнях, у яких перехідному заперечному дієслову протиставлене перехідне дієслово без заперечення: *Хлопець не перекинув рушницю через плече, а ніс її наперехват* (Гуц.) [Вихованець 1971, с. 23–24; Леон. СУЛММ 1983, с. 68].

Акцентуємо, що використання знахідного чи родового при перехідних дієсловах із заперечною часткою *не* залежить ще й від місця об'єкта стосовно опорного дієслова: препозиція частіше передбачає знахідний відмінок, аніж родовий [Вихованець 1971, с. 25; Леон. СУЛММ 1983, с. 68–69].

У сучасній українській мові наявна тенденція переваги родового відмінка в заперечних конструкціях з уваги на різноаспектні умови. Знаний граматист І. Вихованець дослідив, що на вибір відмінка впливає: «а) семантика залежного іменника й опорного дієслова; б) форма опорного дієслова; в) структурно-граматичні особливості речення; г) функціональний стиль сучасної української літературної мови; д) порядок слів у реченні» [Вихованець 1971, с. 20]. Причому неможливо не наголосити також і на диференціації щодо використання обох відмінкових форм: «за допомогою *родового відмінка* при перехідних дієсловах із заперечною часткою *не* передається неозначеність об'єкта, а за допомогою *знахідного* – окресленість, означеність його, пор.: *Щоб віршів не писати в темноті* (Д. Павличко); *Смертоносним попелом палубу їхню не засипало* (О. Гончар)» [Вихованець 1971, с. 25; Вихованець 2000, с. 193; Вихованець 2004, с. 209; Леон. СУЛММ 1983, с. 69]. Попри виявлене паралельне існування генітива й акузатива при запереченні в діалектах та в художній літературі норма української літературної мови регламентує вживання тільки родового відмінка (детально див. [Заневич, Гнатюк 2016]).

Натомість аналіз особливостей уживання об'єктних конструкцій у білоруській мові дає підстави лінгвістам виокремлювати:

- знахідний та родовий при запереченні [Ломтев 1956, с. 219–221; Шуба 1968, с. 16; Наркевіч 1972, с. 64];

- лише родовий при запереченні [Сцяцко 1980, с. 68–69; Півторак 1997, с. 102]: *не сказаў слова, не пасеялі жыта*.

Зокрема, дослідники звертають увагу, що, окрім традиційної заміни акузатива на генітив у заперечних конструкціях (*зрабіць памылку – не зрабіць памылкі*), у розмовному стилі, а під його впливом і в літературних творах можуть бути випадки вживання при перехідних дієсловах із заперечною часткою *не* прямого додатка у формі знахідного відмінка: *Патапавіч не падтрымаў размову* (детально див.: [Наркевіч 1972, с. 64; Старасценка 2017, с. 202]. У формі акузатива найчастіше при запереченні виступають іменники: 1) що позначають осіб: *З першаго дня не ўзлюбілі Веремейчыкі Зося (Крап.); Не бачылі Ірыну* [Старасценка 2017, с. 202]; 2) які підпорядковуються сполученню особової форми дієслова з інфінітивом: *Забастоўка не здолела загасіць агні (Сам.)* [Наркевіч 1972, с. 64]; *Лабановіч ужо не мог змяніць тон* [Dalewska-Greń 2002, с. 438–439].

Звернімо увагу й на те, що в білоруській мові здебільшого не існує семантичної різниці між використанням об'єкта дії в родовому чи знахідному при запереченні (*не спаткаў сястры – не спаткаў сястру, не допісаў пісьма – не допісаў пісьмо*) [ГБМ 1962, с. 303]. Однак у виборі конкретної відмінкової форми простежено певну закономірність.

Акузатив наявний, коли: 1) увагу мовця зосереджено на об'єкті; 2) об'єкт виражено власною назвою; 3) об'єкт у препозиції до дієслова із запереченням: *Не, народ ад мовы не адрокся: колькі жиў ён, мову не мяняў (Ю. Свірка)* [цит. за: Кривицкий, Подлужный 1994, с. 177].

Генітив переважно вжито: 1) у заперечних реченнях із часткою *ні*: *Ні песень нашае радзімы, ні казак не пачуеш ты (П. Глебка); Матуля, не цураўся я ніколі ні мовы, ні гісторыі твае ... (Р. Тармола)* [цит. за: Кривицкий, Подлужный 1994, с. 176]; 2) із дієсловами на позначення мислення, сприйняття, бажання: *Наконт выбару не было сумневу – толькі «Мядзьець»* [Сяржук 2000, с. 148]; 3) в усталених сполуках з абстрактними іменниками: *Тады ніякага апраўдання нічому я не шукаў; Ні днём ні ноччу ад турбот спакою ён не мае* [Dalewska-Greń 2002, с. 438–439]; *Не прагні славы. Лепш аддана працу, як ранне настае* [Півторак 1997, с.168].

Однак, незважаючи на попередні висновки мовознавців про паралельне використання знахідного та родового відмінків при запереченні, вибірка з проаналізованих художніх творів білоруських письменників ХХ ст., художньо-публіцистичних дописів, а також записів розмовного стилю дає підстави стверджувати, що наявні лише поодинокі випадки вживання знахідного відмінка, зокрема в прислів'ях та приказках: *Не разаб'еш гаршчок, то не з'ясі і кашы* [Красней 2015, с. 275], а домінантним у заперечних конструкціях є лише родовий:

- у розмовному стилі: *Але ж я так сама не вывучу ўрока* [Ibid., с. 254]; *Вадзім ніяк не мог пачаць размовы* [Ibid., с. 254]; *Яго малюнкi не паўтараюць тэксту* [Ibid.: 270]; *Я галодны, калі не зьём першай травы* [Сяржук 2000, с. 143];

- у художньому стилі: *Бедны той, хто, апрача грошы, апрача багаця, каторае пры першым няшчасці счэзне дазв'яння, не мае скарбаў вечных – скарбаў душы (Цётка (А. С. Пашкевіч))* [Півторак 1997, с. 153]; *Для сваіх вы прападаеце. Адны служаць чужым – бо свайго Бога не маюць, бо ад вялікай грамады народнай адарваліся, як галіна ад дрэва (Цётка (А. С. Пашкевіч))* [Ibid.,

с. 153]; *«Не кідайце мовы сваёй, каб не ўмерлі»*, – пісаў Мацей Бурачок да беларусаў (Цётка (А. С. Пашкевіч)) [Ibid., с. 154]; *Усё лятуць і лятуць тыя коні, Срэбнай зброяй далёка грымяць ... Старадаўняй Літоўскай Пагоні Не разбіць, не спыніць, не стрымаць* (М. Багдановіч) [Ibid., с. 159]; *Многа іх хацела купіць у музыкі скрыпку яго, але ён не прадаў яе нікому* (М. Багдановіч) [Ibid., с. 160]; *К новай долі шлях нам ляжа, Як на небе Млечны Шлях, Слова, дум ніхто не звяжа, Жыць, цярапець не будзе страх!* (Янка Купала (І. Д. Луцзвіч)) [Ibid., с. 163]; *Так іншай не знаўшы навукі і школы, Ў пацёмках шукаў і знайшоў божы дар* (Янка Купала (І. Д. Луцзвіч)) [Ibid., с. 167]; *Не бядуі, што звілі хмары, Што нам сонца не відаць* (Янка Купала (І. Д. Луцзвіч)) [Ibid., с. 168]; *Адны толькі драчы не ведалі супачынку і не шкадавалі горла* (Якуб Колас (К. М. Міцкевіч)) [Ibid., с. 168]; *Не пражні славы. Лепш аддана Працуў, як ранне настае* (П. Броўка 1905–1980) [Ibid., с. 168]; *Але прійшоў час, і музыкі не стала (Р.в.): Не пакінем свае гаворкі, сваіх песняў, сваіх звычаяў – свайго кроўнага, спрадвечнага, беларускага* (М. Багдановіч) [Ibid., с. 161]; *Адны толькі драчы не ведалі супачынку і не шкадавалі горла* (Якуб Колас (К. М. Міцкевіч)) [Ibid., с. 168];

- в художньо-публіцистичному стилі: *З боку праваслаўных гэта быў своеасаблівы, досыць катэгарычны адказ тым, хто не прызнаваў маральнага права славянскіх народаў на выкарыстанне сваіх моваў ва ўсіх сферах жыцця* (І. Саверчанка) [Ibid., с. 218]; *І каб дасягнуць гэтай мэты, некаторыя багатыя і ўплывовыя людзі тагачаснага грамадства не грэбавалі нічым, нават падалі на калені перад заваёўнікамі – кланяліся шведскаму каралю Карлу-Густаву і французскаму імператару Напалеону. Але мэты не дасягнулі* (Б. Сачанка) [Ibid., с. 221]; *Аднак, як паказала жыццё, любыя загады, нават калі яны ідуць ад самога цара, не могуць спыніць памкненняў народа* (Б. Сачанка) [Ibid., с. 221].

Отже, в сучасній українській мові літературною нормою є вживання **родового відмінка замість знахідного** в заперечних конструкціях. Проте помітна тенденція взаємозаміни акузатива та генітива при дієсловах із заперечною часткою *не*, оскільки зафіксовано непоодинокі випадки використання знахідного відмінка в художніх творах та в повсякденному мовленні. Натомість у граматиках сучасної білоруської мови немає одностайності щодо цього питання: одні вчені вважають, що в заперечних конструкціях можливий і родовий, і знахідний відмінки, інші – лише родовий. Однак у матеріалі, який вдалося проаналізувати, виявлено переважно генітивні форми та зафіксовані поодинокі випадки вживання акузативних при запереченні. Тому не викликає жодного сумніву, що ця проблематика, як в українсько-білоруському контексті зокрема, так і в загальнослов'янському загалом, залишається й надалі актуальною.

ЛІТЕРАТУРА

Вихованець, І. Р. (1971). *Синтаксис знахідного відмінка в сучасній українській літературній мові*. Київ, 110 с.

Вихованець, І. (2000). Родовий відмінок. [В:] *Українська мова. Енциклопедія*. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. (ред. кол.). Київ, с. 518–519.

Вихованець, І. (2004). Знахідний відмінок. [В:] *Українська мова. Енциклопедія*. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. (ред. кол.). 2-ге вид., випр. і доп. Київ, с. 209–210.

Граматыка беларускай мовы (1962). К. К. Атраховіч, (Крапіва), М. Г. Булахаў, П. П. Шуба. (рэд.). Т. І. Марфалогія. Мінск, 680 с.

Заневич, О. (2015). *Українська мова XVI–XVII ст.: дієслово. Семантика, перехідність, об'єкт*. Львів, 308 с.

Заневич, О. Є. і Гнатюк, М. В. (2016). Функціонування відмінкових форм іменника в заперечних конструкціях: родовий чи знахідний. [У:] *Дослідження з лексикології і граматики української мови*: зб. наук. праць. І. С. Попова (ред.). Дніпро, вип. 17, с. 69–81.

Зарудняк, О. А. (1962). Безприйменникові придієслівні конструкції з родовим відмінком в українських пам'ятках ділового письменства XIV–XVII ст. [У:] *Наукові записки Ізмаїльського пед. ін-ту*. Ізмаїл, вип. 3, с. 119–137.

Івановић, М. (2007). *Прелазност у украјинском језику: функционални аспект*. Београд, 120 с.

Карский, Е.Ф. (1956). *Белорусы: Язык белорусского народа*. Москва, вып. 2–3, 518 с.

Красней, В. П., Лаўрэль, Я. М. и Рачэўскі С. Р. (2015). *Беларуская мова*. Вучэбны дапаможнік для 6 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання. Мінск, 320 с.

Кривицкий, А. А. и Подлужный, А. И. (1994). *Учебник белорусского языка для самообразования*. Минск, 349 с.

Леонова, М. В. (1983). *Сучасна українська літературна мова. Морфологія*. Київ, 264 с.

Ломтев, Т. П. (1956). *Грамматика белорусского языка*. Москва, 336 с.

Наркевіч, А. І. (1972). *Сістэма словазлучэнняў у сучаснай беларускай мове (структурно-семантичнае апісанне)*. Мінск, 336 с.

Півторак, Г. П. (1997). *Білоруська мова*. Київ, 240 с.

Станишева, Д. С. (1966). *Винительный падеж в восточнославянских языках*. София, 295 с.

Старасценка, Т. Я. (2017). Пераходнасць / непераходнасць дзеясловаў. [У:] *Энцыклапедыя для школьнікаў і студэнтаў*. У 12 т. Мінск, т. 7: Беларуская мова. У. У. Андрыевіч (гал. рэд.), с. 201–202.

Сцяцко, П. У. (1980). Даданые члены сказа. [У:] *Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы*. М. С. Яўневіч, П. У. Сцяцко. 2-е вид., выпр. і дап. Мінск, с. 67–74.

Сяржук, А. и Мыщык, Г. (2000). *Гавары са мной па-беларуску. Базавы курс клясычнае беларускае мовы*. Менск, 260 с.

Шуба, П. П. (1968). *Дзеяслоў у беларускай мове*. Мінск, 82 с.

Dalewska-Greń, H. (2002). *Języki słowiańskie*. Warszawa, 665 s.

Подано до редакції 26.08.2021 року

Прийнято до друку 17.09.2021 року